

מוסדות
**דרבי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייט שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

אין צו אלא לשון זירוז

הלכה

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

פרשת צו – פרה תשפ"ד

שנה כ"ה – קובץ כ"ב [תתע"ז]

יד"לע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

פרשת צו - פרה

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

"זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים" (ויקרא ז' ל"ז).

"אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם, אמר רבא האי לעולה למנחה, עולה ומנחה מיבעי ליה, אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם. אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם, כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם" (מנחות ק"י ע"א).

"אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה, אמר אברהם רבש"ע שמא ישראל חוטאין לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה, א"ל לאו, אמר לפניו רבש"ע הודיעני במה אירשנה, א"ל קחה לי עגלה משולשת ועז משולשת וגו', אמר לפניו רבש"ע תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם, אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם" (תענית כ"ז ע"ב, מגילה ל"א ע"ב).

א

קריאה ועיסוק בתורת הקרבנות

הרי לן דמצינו בשני מקורות בש"ס שהפליגו חז"ל בחשיבות העיסוק בתורת הקרבנות ואמירתה, מחד אמרו כל העוסק בתורת הקרבנות מעלין עליו כאילו הקריבן, ומאידך אמרו דהקב"ה הבטיח לאבינו אברהם שבכל פעם שיקראו ישראל את פרשת

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

הקרבנות, הקב"ה מוחל לעוונותיהם כאילו הקריבו קרבנות אלה בשעה שבית המקדש עמד על תילו.

ויש לעיין בשני מאמרים אלה, האם דבר אחד הם ומשמעות דורשין איכא בנייהו, או שמא שני גדרים המה ומשלימים הם זא"ז.

ובאמת נלענ"ד דתרי מילי הן, ובמנחות אמרו דע"י לימוד הלכות הקרבנות, נחשב כאילו הקריב קרבנות אלה, וזו כונתם "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת", וכיוצא בזה בשאר הקרבנות, דהעוסק בתורת חטאת, משמעו שלומד הלכות החטאת ומתעמק בהן, וכלשון הברכה לעסוק בדברי תורה, וידועים דברי הב"ח (או"ח סימן מ"ז) דמשמעות לשון זה לעמל וטורח בדברי תורה, ומשום כך נחלקו שם במס' מנחות, ויש מי שאומר דכל העוסק בתורה אינו צריך קרבנות, הרי לן דבתלמוד תורה עסקינן.

אך כשאמרו במסכת תענית, דכאשר ישראל קוראין פרשת הקרבנות הקב"ה מכפר עליהם, הכונה לקריאת פרשת הקרבנות, ולא לליבון הלכותיהן, ועיקר כוונתם לקריאת התורה בימי המועד, ועוד נפ"מ יש בין שני עניינים אלה, זה ביחיד וזה בציבור, מחד אמרו שכל יחיד העוסק בתורת הקרבנות מעלין עליו כאילו הקריב קרבנותיו, ומאידך הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו דכאשר ישראל יקראו פרשת המעמדות בימי מועד ייחשב כאילו הקריבו קרבנות הציבור.

אך באמת נראה דמנהגינו שבכל יום ויום מושתת על הבחנה זו שבין שתי הסוגיות, דבאמת אין אנו נוהגין לקרוא אלא פרשת התמיד, ולא פרשיות שאר הקרבנות, אלא שלגבי שאר הקרבנות קוראים את המשניות בזבחים (פרק ה'), ונראה דאת פסוקי התמיד קוראים כדי לקיים את המבואר במסכת תענית, דע"י קריאת סדר הקרבנות יעלה הקב"ה בידנו כאילו הקרבנום, ובדיני החטאת והאשם וכו' עוסקים אנו, כדי לקיים את מה שאמרו במנחות כל העוסק בתורת הקרבנות הוי כאילו הקריבו, ודו"ק בזה.

אך הבית יוסף (או"ח סימן א') הביא את שתי הסוגיות גם יחד, לבאר מה שנהגו לקרוא בכל יום את פרשת הקרבנות, ומשמע מדבריו שגדר אחד הם.

ב

קריאת פרשת התמיד בכל יום

הנה בשני מקומות מצינו בשולחן ערוך מנהג לומר בכל יום פרשיות הקרבנות.

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

בסימן א' (סעיף ה') כתוב "טוב לומר פרשת העקידה ופרשת המן ועשרת הדברות ופרשת עולה ומנחה ושלמים וחטאת ואשם", ועד סוף הסימן כתב השו"ע מנהגים והלכות באמירת פרשיות אלה.

בסימן מ"ח (סעיף א') כתב הרמ"א דאומרים בכל יום פרשת התמיד, וי"א גם סדר המערכה.

ויש לעיין בכל עיקר אמירת פרשיות אלה, אם הוי חובה או רשות ומנהג בעלמא. ועוד יש לברר אם כל הקרבנות בחדא מחתא מחתינן להו, או שמא יש בזה מוקדם ומאוחר בסדר החשיבות.

והנה בשו"ע הרב (מהדו"ת סימן א' סעיף ט') לאחר שכתב דטוב לומר בכל יום פרשת העקידה ופרשת המן וכו', כתב:

"ויתר על כן טוב מאוד לומר פרשת הקרבנות... ומי שיש לו לב ללמוד ולהבין, אין לומר אפילו פרשת הקרבנות בכל יום אלא לפרקים, ודי לו באמירת איזהו מקומן, כי גדול תלמוד המביא לידי מעשה ולידי ידיעת התורה".

הרי לן שיטתו דתלמיד חכם העוסק בתורה, טוב לו ללמוד מאשר לומר פרשיות הקרבנות. [וכ"כ גם הגר"ח פלאגי כמובא לקמן].

אך בסימן מ"ח (סעיף א') כתב "נהגו כל ישראל וקבעו על עצמן חובה לקרות פרשת התמיד בכל יום קודם התפילה, שע"י קריאה זו מעלה הקב"ה עליהם כאילו הקריבו קרבן תמיד במועדו".

הרי לן שלגבי קרבן התמיד החמיר עד שכתב שקבעו עליהם חובה, ולכאורה נראה שכך הבין את לשון הטור שם "וקבעו לקרות פרשת התמיד וכו'".

הרי לן מבואר בדברי שו"ע הרב דפרשת התמיד הוי כחובה, אבל שאר הקרבנות אינם אלא מנהג ראוי, ות"ח עדיף לו לעסוק בתורה מלקוראן. ויש לזה ג' מקורות מדברי הפוסקים והראשונים:

א. הנה בשו"ע (סי' תקנ"ד סעיף ד') איתא "ומותר לקרות כל סדר היום פרשת הקרבנות ומשנת איזהו מקומן", אך במשנ"ב שם (ס"ק ז') כתב דאין הכונה אלא

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

לפרשת התמיד בלבד, אבל שאר הקרבנות אינם מסדר היום, ומקור הדברים במגן אברהם (תקנ"ט סק"ז) על מה שכתוב שם ברמ"א (ס"ד) דאין אומרים פטום הקטורת שאינו מסדר היום, וכתב במג"א דכ"ש שאין אומרים שאר הקרבנות, דכיון שלא כל אדם אומרן אינם מסדר היום.

הרי לך גם מדברי המג"א והמשנ"ב דשאר הקרבנות אינם חובה אלא תמיד בלבד.

ב. כתב בשבלי הלקט (תפילה סימן ה') בשם אחיו הר"ר בנימין "קריאת פרשת תמיד חובה, תדע לך שהיא כן, שהרי אין מזכירין פרשת תמיד בתפלה כמו שמזכירין פסוקי המוסף בתפלת מוסף".

אמנם מלשון שבה"ל וגם מעצם סברתו, משמע דהוי חובה מעצם הדין, ומשום כך לא תיקנו לומר פסוקי התמיד בתפילה, כיון שאומרים פסוקים אלה לפני התפילה, אך אם כל החיוב הוי משום שקבעו על עצמם חובה, עדיין הקושיא במקומה עומדת, למה לא מצינו שתיקנו לומר פסוקי התמיד בתפילה, ואפשר שכבר קיבלו על עצמם חובה בימי קדם, עוד לפני שאנשי כנה"ג תיקנו את מטבע התפילה, וזה דבר רחוק.

ועוד צ"ע בדבריו דאם אכן הוי חובה מעיקר הדין, יותר מסתבר דאף אם נהגו לומר פסוקים אלה לפני התפילה, היה להם לבטל מנהג זה ולומר פסוקי התמיד בתפילת השחר, כמו שאומרים פסוקי המוסף בתפילת המוסף. ולולא דברי שבה"ל היה נראה, דרק בתפילת המוסף שכל ענינה כנגד קרבן המוסף, יש להזכיר פסוקי המוסף, משא"כ בתפילת השחרית בכל יום שאינו משום קרבן התמיד כלל, אלא משום רחמי, וז"פ לכאורה.

ג. ולכאורה יש להוכיח גם מדברי הרמב"ם דאמירת פרשת התמיד קודמת לכל שאר פרשיות הקרבנות, דבריש סדר התפלות שבספר אהבה כתב "נהגו העם לקרות בכל יום פרשת צו וברכת כהנים וכו'", והרי בפרשת צו אין לנו אלא סדר התמיד, ולא מצינו ברמב"ם שנהגו לומר שאר הקרבנות, ודו"ק בזה.

ועוד ענין יש באמירת פרשת התמיד כמבואר בטושו"ע (סימן נ') דכדי לשלש בתורה משנה וגמ', נהגו לומר אחר פרשת התמיד, משנה דאיזהו מקומן וברייתא ברבי ישמעאל כידוע.

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

ג

בחיוב הנשים בעניין זה ואם הוי חיוב גמור

ויש להעיר מלשון האגור (סי' ב) בשם מהרי"ל (שו"ת מהרי"ל החדשות סי' מ"ה) [והביאו הבית יוסף (או"ח ס"ס מ"ז)] שכתב בחד טעמא מ"ט נשים חייבות בברכת התורה, דכיון שנשים חייבות בתפלה חייבות ג"כ בקריאת העולה והקרבנות, ומשום כך חייבות הן אף בברכות התורה, הרי שנקטו דלא זו בלבד דאנשים חייבים בקריאת הקרבנות, אלא אף נשים חייבות בקריאה זו, ולא חילקו בין תמיד לשאר הקרבנות.

אמנם כבר הקשו האחרונים, דכיון דאין הנשים חייבות בתפלה אלא משום דרחמי נינהו (כמבואר בברכות כ' ע"ב) ודאי פטורות הן מאמירת פרשת הקרבנות, כ"כ שם במור וקציעה, וכ"ה בתהלה לדוד (ס"ק ט').

ואי משום הא יש ליישב, דכיון שכל ענין אמירת פרשת הקרבנות לכפר עון ופשע, גם הן בכלל רחמי הן ונשי בעי חיי וכפרת עון. אך באמת אפשר דאין כונת הראשונים והבית יוסף לחיוב ממש, אלא דכיון דחייבות בתפלה וממילא נהגו לומר אף פרשת הקרבנות, ומשום כך חייבות הן בברכת התורה, ודוחק.

ועוד כתב הבית יוסף (בסימן מ"ט) בשם רבינו יונה, דמותר לומר פרשת הקרבנות בעל פה, דכל דהוי חובה לא אמרינן ביה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן בע"פ, אך בתוס' ישנים יומא (ע' ע"א) חלקו על כלל זה, עי"ש. ולכאורה נידון זה תלוי אם אמירת פרשיות הקרבנות אכן הוי חובה או מדת חסידות בעלמא, ואף בדבריהם לא מצינו לחלק בין תמיד לשאר הקרבנות.

ועיין עוד בשו"ת לב חיים למוהר"ח פלאגי (ח"א סימן י"א) שגם הוא כתב דאין אמירת הקרבנות חיוב גמור, ותלמיד חכם עדיף שיעסוק בתורה משיאמר פרשיות אלה, עי"ש, ולא כתב לחלק בין פרשת התמיד לשאר הפרשיות, וצ"ע.

ד

פרשיות קרבנות שבת ויו"ט

והנה כתב השו"ע (בסימן מ"ח) שבשבת יש לומר גם פסוקי דמוסף, אך בר"ח וביו"ט אין צריך, כיון דקורא במפטיר את פרשת קרבנות היום.

ה

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

ולמדנו מדבריו דקריאת התורה עולה לו לכל אחד ואחד כאילו קרא פרשיות אלה, ולכאורה יש ללמוד מכאן שאין סגולת אמירה זו תלויה בכונת האדם, ואין צריך לכוון בקריאתו שיהא מרוצה כאילו הקריב קרבן, דהלא לא מצינו שכל אחד צריך לכוון בקריאת התורה דיו"ט ודר"ח כונה זו, ואעפ"כ מהני כאילו קרא פרשיות אלה.

ויש לעיין ביחיד שמתפלל ביו"ט ואינו שומע קריאת התורה, דלכאורה צריך לקרוא פרשת קרבנות המועד, אך אפשר דכיון שלא תיקנו לא תיקנו, וצ"ע.

ה

העוסק בתורה אם צריך לומר קרבנות

הנה הבאתי לעיל את דברי שו"ע הרב שת"ח עדיף שילמד בתורה משיקרא פרשת הקרבנות, ומקור שיטת שו"ע הרב מהדברי חמודות עמ"ס ברכות (פ"ט אות פ"ד). וכדבריו כתב גם הגר"ח פלאגי (שם) בסגנון אחר, דת"ח פטור מאמירת הקרבנות, כיון דבמנחות שם (ק"י ע"א) אמר רבא דכל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה וכו', יש להקל לת"ח שאינו צריך לומר פרשיות אלה אלא יעסוק בתורה, ובאמת נראה דכיון שנחלקו שם אמוראי, ורבי יצחק הוא זה שאמר דהוי כאילו הקריב עולה, הלכה כבתראי דהיינו רבא שאמר דת"ח אין צריך קרבנות.

אך ראיתי בספר מקור חיים לבעל חות יאיר (סימן א' סעיף ד') שהסתייג מדברי הלחם חמודות וכתב: "והרב בלחם חמודות נאה דורש לעצמו ולשקועים בהתמדה כמוהו, שאינם מבטלים בשום פנים לימודם, משא"כ רוב הלומדים בדורותינו, המבטלים ופוסקים מלימודם בשביל שיחה בטלה וטיול ועסק וסעודת הרשות", ועדיין צ"ע.

ובעיקר המחלוקת במנחות (ק"י ע"א) אם העוסק בתורת קרבנות הוי כאילו הקריב קרבן, או שאינו צריך לקרבנות, יש לעיין במה נחלקו, ונקדים את לשון הגמ':

"אמר ריש לקיש, מאי דכתיב "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם", כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. אמר רבא, האי "לעולה למנחה", 'עולה ומנחה' מיבעי ליה, אלא אמר רבא, כל העוסק בתורה, אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם, אמר רבי יצחק מאי דכתיב "זאת תורת

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

החטאת" ו"זאת תורת האשם", כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם".

ושתי דרכים יש לבאר במה נחלקו אמוראי שם.

א. י"ל דנחלקו מה עדיף טפי, דלר"ל שאמר כאילו הקריב, עדיפא הקרבת קרבנות מן העוסק בתורת הקרבנות, דטפל נתלה בעיקר, ולשיטת רבא עדיף העוסק בתורה מן המקריב קרבנות בפועל, ומשום כך אמרו שהעוסק בתורה אינו צריך קרבנות. כ"כ החפץ חיים בתורה אור בתחילתו (פ"א בהערה) והביא ממדרש הנעלם פרשת וירא שכתב "האי דלא איעסק בקרבנות ליעסק בתורה ויתהני ליה יתיר". וע"ע במש"כ הח"ח באורך בליקוטי הלכות (זבח תודה ד"ה אמר).

ב. י"ל לשיטת רבא כל העוסק בתורה אף שלא בהלכות קרבנות, אי"צ קרבנות כלל, דגדול תלמוד תורה לכפר ולהעביר עון וחטאת יותר מן הקרבנות, וכך משמע שם ברש"י שכ' בסתמא "כלומר התלמוד תורה מכפר על עונותנו", וכ"מ ברגמ"ה שכ' "דתורתו מכפרת עליו", וכ"כ המהרש"א (שם בחידושי אגדות) דכל תורה שלומד מהני לזה, וטעמא דמגינה עליו שלא יחטא ולא יתחייב קרבן ע"ש. וכ"כ המהרי"ט בספרו צפנת פענח (דרוש לפרשת צו) והוסיף דזהו יסוד מחלוקתם דלאביי בעי' דווקא עסק פרשת הקרבנות, אבל לרבא סגי בעסק התורה בכללות, וע"ש דתרתיה אית ביה, הא' ענין הכפרה, והב' כמ"ש מהרש"א דע"י לימוד התורה ניצול מלחטוא ולא יתחייב קרבן. ועי' במש"כ בשו"ת חקרי לב (או"ח ס"ס א') לדקדק כן מלשון רש"י הנ"ל, ובמה שהעיר על פירושם של המהרש"א ומהרי"ט, עי"ש.

ובאמת מצינו בזוהר הק' (קדושים ד"פ ע"ב):

"רבי יוסי הוה אזיל בארחא, פגע ביה ר' חייא, אמר ליה האי דאוקמוה חברייא דכתיב בעלי (שמואל א' ג') "ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם", בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה, אמאי בגין דדברי תורה סלקין על כל קרבנין דעלמא כמה דאוקמוה דכתיב (ויקרא ז' ל"ז) "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים", שקיל אורייתא לקביל כל קרבנין דעלמא, א"ל הכי הוא ודאי, דכל מאן דאשתדל באורייתא אף על גב דאתגזר עליה עונשא מלעילא, ניחא ליה מכל קרבנין ועלוון, וההוא עונשא אתקרע".

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

ומשמע להדיא דלימוד התורה בכללות מהני טפי מקרבנות לכפרת עוון.

ו

אם נהגו לומר קרבנות בתפילת המנחה

כתב הרמ"א (או"ח רל"ד ס"א): "יש שכתבו שנוהגין לומר פרשת התמיד קודם אשרי של תפלת מנחה נגד תמיד של בין הערביים ומנהג יפה הוא", ובמשנ"ב (סק"ו) כתב דטוב לומר גם פטום הקטורת.

ויש לעיין בזה, דלגבי אמירת פרשת התמיד בבוקר, נתבאר לעיל דקרוב לחובה גמורה הוא, אך לגבי אמירתה לפני מנחה לא כתב הרמ"א אלא דמנהג יפה הוא, ולכאורה נראה מזה דבאמת אין האמירה נחשבת כהקרבה ממש, דבאמת לאחר שחרב בית המקדש ואין לנו כהנים בעבודתם, פטורים אנו מהקרבת הקרבנות, דאמירה זו אינה כדי שיחשב כאילו קיימנו מצות התמיד, אלא שנהגו לומר פרשיות אלה לסגולה ולכפרה, ובפעם אחת ביום סגי.

ובערוך השלחן (סי' רל"ד ס"ז) כתב לבאר למה יש שלא נהגו לומר פרשת התמיד לפני תפלת מנחה, כיון שבמקדש הקריבו את התמיד לאחר תפלת מנחה, עי"ש. ובמקור חיים לבעל חות יאיר (קיצור הלכות סימן רל"ד) כתב שם דכיון דבספר יחזקאל משמע דלעתיד לבא לא יביאו תמיד בבין הערביים, יש נוהגים לא לומר פרשה זו במנחה, עי"ש.

ומקור הדברים ביחזקאל (פרק מ"ו פסוק י"ג):

"וכבש בן שנתו תמים תעשה עולה ליום לה' בבקר בבקר תעשה אתו".

וכתב שם הרד"ק:

"וכבש בן שנתו תמים - זהו קרבן התמיד שעושים בכל יום כמו שאמר בתורה את הכבש אחד תעשה בבקר והמנחה אינה כמו שנזכר בתורה הנה יהיה בזה חדוש לעתיד וקרבת הערב לא זכר נראה שלא יעשה לעתיד אלא עולת הבקר".

ותמה עליו האברבנאל, דהלא זאת התורה לא תהא מוחלפת, ואין המצוות בטלות ולא משתנות לעתיד לבא, ועי"ש מש"כ.

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

ויש שפירשו את הכתוב בספר יחזקאל שבנוסף על שני התמידים שבכל יום, יקריבו עוד קרבן תמיד בכל בוקר, כ"כ המלבי"ם וכ"ה במצודות, עי"ש.

וחידוש ראיתי בסידור בית יעקב למרנא הגר"י עמדין בתפלת מנחה בהלכות (אות י"ז) שאביו הגדול [החכם צבי] עמד באמירת פרשת התמיד בבוקר, ולפני מנחה אמר בישיבה, ואמר שכך נכון לעשות לפי הסוד, עי"ש.

ז

באיזו מדה נחשב כאילו הקריב קרבן

הנה יש לעיין במה שאמרו חז"ל דכל העוסק בתורת הקרבנות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן, האם כונת הדברים דעצם האמירה הו"ל כמעשה הקרבה, וכבחינת "ונשלמה פרים שפתינו", וכאשר אומר הוא פסוקים אלה ולומד הלכות אלה, הו"ל ככהן המקריב קרבן, או שמא אין האמירה כהקרבה כלל, אלא דסגולה בעלמא יש כאן לענין הכפרה, דמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב ומתכפר לו.

ויש בזה כמה נפ"מ להלכה, ואבאר:

א. הנה מבואר בשו"ע (או"ח ס"א ס"ו) דאין לומר פרשת הקרבנות אלא ביום כיון שאין מקריבין קרבנות בלילה, וכ"כ בסימן מ"ז (סעיף י"ג) דמי שקם משנתו בעוד ליל, לא יאמר פרשת התמיד עד שיאור היום, ומקור ההלכה בטור מדברי הרא"ש, דכיון דהוי כאילו הקריב קרבן, אין לומר בלילה.

אך בסימן א' לשון הטור "אמנם פרשת הקרבנות טוב יותר לאומרה ביום, שהם במקום הקרבת הקרבן שזמנו ביום", ומלשונו משמע דאין בזה עיכוב אלא מעלה בעלמא, ולכן כתב שם במשנ"ב (סקי"ז) דאם אין לו פנאי לומר ביום, יכול לומר אף בלילה.

ובספר שלחן גבוה (סי' א' אות ו') תמה על לשון הטור, דכיון דהוי כאילו הקריב קרבן, איך יאמר פרשה זו בלילה, וכתב דאף מלשון הרא"ש ודברי הטור בסימן מ"ז משמע דאף בשעה"ד אין לאומרה בלילה, אך באמת נראה כנ"ל, דמעיקר הדין אין עצם האמירה כהקרבת הקרבן כלל, אלא שמכפר כאילו הקריב קרבן כמבואר.

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

ב. הנה כתב המגן אברהם (ברי"ש סימן מ"ח) "פרשת הקרבנות יאמר בעמידה, דוגמת הקרבנות שהיו בעמידה", ומקור הלכה זו בספר עמק הברכה, ובשערי תשובה (סק"א) הביא מספר בכור שור שחלק על המג"א, וכתב שמעולם לא ראה מי שחש בזה לדברי המגן אברהם, וכך הביא גם מהא"ר, ומהגר"י עמדין במור וקציעה, והחיד"א במחזיק ברכה.

ולכאורה היה נראה דנחלקו בסברא הנ"ל, דאם עצם האמירה נחשב כהקרבת הקרבן, יש טעם בדברי המגן אברהם, אך אם אין כאן אלא סגולת הכפרה, ואין האמירה נחשבת כמעשה הקרבה, מסתבר כדברי האחרונים הנ"ל, דאין צריך לומר בעמידה.

ובפרי מגדים שם כתב מעין פשרה, דפרשת התמיד שקורין הציבור יחד, יאמרו בעמידה, עי"ש. ובשלחן ערוך הרב (מהדו"ת סימן א' ס"ט, וחזר ממש"כ במהדו"ק ס"א סי"ד) כתב דאין צריך לעמוד, כיון "שאיננו כהן העובד, אלא שבקריאתו מעלה עליו הכתוב כאילו הקריבו הכהן", וכונתו לומר דאף אם נקבל את דברי הרא"ש והטור שיש לומר פרשה זו רק ביום, מ"מ אין צריך לעמוד, דמי שאומר פרשת הקרבנות אינו משול לכהן המקריב, אלא לבעלים המביאים את הקרבן, והכהן מקריב להם, וכבר רמז סברא זו הפמ"ג שם בשם התבואות שור.

וחידוש כתב בזה הערוך השלחן (ס"א סכ"ו) דכהן ראוי לו שיעמוד בשעת אמירת פרשיות הקרבנות, משא"כ ישראל. וצ"ע דמה לן אם האומר כהן הוא או ישראל, דאין השאלה אלא אם האומר משול לכהן המקריב, או לבעלים שהכהנים מקריבים לו קרבנו, ודו"ק בזה.

ובכף החיים (ס"א ס"ק ל"ג) הביא בשם עולת תמיד שכתב שבכתבי האר"י כתוב דיש לומר בעמידה, ודחה דבריו והביא שעפ"י קבלה יש לומר דוקא בישיבה וכן עמא דבר, עי"ש.

סו"ד יש לפרש דבריהם בג' דרכים: א. דהוי ככהן המקריב ממש. ב. דהוי כמביא קרבן למקדש והכהן מקריב לו קרבנו. ג. דאינו כמקריב כלל אלא שהאמירה מכפרת כמו ההקרבה.

ג. והנה בסימן א' (סעיף ז') איתא "כשיסיים פרשת העולה, יאמר יהי רצון מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל כאילו הקרבתי עולה, וכך יאמר אחר פרשת המנחה והשלמים,

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

כיון שהם באים בנדבה". ובט"ז (סק"ז) הביא בשם מהרש"ל דגם בחטאת יכול לומר כן, אלא שיאמר על תנאי, שאם נתחייב להביא חטאת ייחשב כאילו הקריב חטאת, ואם לא נתחייב להביא חטאת לא יהיה כאילו הקריב, והט"ז דחה דבריו, וכתב דכיון דאין החטאת בא נדבה, אי אפשר לומר תנאי שאם אינו חייב יהיה נדבה, שהרי אין חטאת באה נדבה.

ולא הבנתי דחייתו, דלכאורה כוונת המהרש"ל פשוטה, דאם לא נתחייב חטאת לא תהיה קריאתו כלל כאילו הקריב חטאת, אלא כקורא בתורה, ולמה לא יוכל להתנות בעצם קריאתו. ומדברי הט"ז נראה שהבין שכונת מהרש"ל להתנות, שאם אינו חייב חטאת, יהיה כאילו הקריב נדבה, ולפי הבנה זו שפיר דחה את דברי מהרש"ל, אך באמת נראה פשוט דאינו אלא מתנה בעצם קריאתו, שאם אינו חייב חטאת, יהיה כקורא בתורה ונוטל שכר קריאתו, ושו"ר שכבר כתב כן באגרות משה (או"ח ח"ד סימן א'), עי"ש.

אך מלבד זאת נראה דאין הכונה כאילו הקריב ממש, אלא שמתכפר לו כאילו הקריב, וא"כ אף בחטאת יכול לומר כן, וז"פ.

ד. והנה כתב הבית יוסף (סימן תרכ"א) שבנוסח סדר העבודה שאומרים הספרדים ביוה"כ "אתה כוננת", יש כמה דברים שנכתבו שלא כהלכתא, ואין לתמוה עליו, כמ"ש התוס' ביומא (ח' ע"א ד"ה דכולי) דהגדולים מנהגם היה שלא לכתוב בפיוטים כהלכתא בדווקא עי"ש, ולכאורה מוכח מדבריו דאין אמירה זו נחשבת כאילו עבד את העבודה ממש, דא"כ איך אפשר להליץ יושר על האומר שלא כהלכה, אלא ע"כ דאין זה ממש כאילו הקריב, עי"ש.

ה

הקורא פרשת הקרבנות לכפרה

הנה דנו גדולי האחרונים במי שקרא פרשת הקרבנות שנחשב לו כאילו הקריב קרבן, ונבנה בית המקדש בימיו, אם צריך להביא קרבן.

בחקרי לב (או"ח סימן ב') כתב שני טעמים שאינו נפטר למעשה מן הקרבן:

א. אמנם יצא בקריאת הפרשה מחלק הגבוה אבל עדיין חייב הוא בחלק הכהנים.

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

ב. אינו נחשב כאילו הקריב קרבן ממש, ועכ"פ אין זה קרבן מהודר.

ונפ"מ בין שני הטעמים לגבי קרבן עולה, שכולו כליל ואין בו חלק לכהנים. ועיין בזה בדברי החיד"א בראש דוד (פר' צו) ובשירי ברכה (סימן א').

וכבר הביאו ראיה ברורה ממה שאמרו בשבת (י"ב ע"ב) שרבי ישמעאל בן אלישע קרא והטה, וכתב על פנקסו כשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה, הרי שלא נפטר למעשה לא בקריאת פרשת הקרבנות ולא בתלמוד תורה, אך בהקדמת המהרש"ם (לשו"ת ח"ב, מבן המחבר) כתב לדייק דע"י הקריאה הו"ל כאילו הקריב חטאת, אבל אין זו חטאת שמינה, ולכן כתב על פנקסו דכשיבא הגואל יביא חטאת שמינה, עי"ש.

ובפתח הדביר (או"ח סימן א') הביא בשם האר"י שאינו נפטר כלל מהבאת הקרבן.

והאחרונים הנ"ל לא שמו אל לבם אל דברי הבית יוסף (או"ח סימן א') שכתב להדיא דקריאת פרשת החטאת מכפרת קצת, עי"ש.

ועיין עוד ברבינו בחיי (ויקרא ז' ל"ז) שכתב דלא בקריאה בעלמא יכופר עון, אלא בהתבוננות בעומק ענין הקרבנות והתשובה, עי"ש, ולדבריו ניחא שאמר רבי ישמעאל בן אלישע בענוותנותו, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה.

ט

בשאר המצוות

והנה יש לעיין אם יסוד זה נאמר רק בענין הקרבנות, וכדמצינו בג' מקומות בש"ס, או בכל המצוות, דכל העוסק בתורתן הוי כאילו קיימן.

ולכאורה היה נראה דלא אמרו כן אלא בקרבנות, משום סגולת הכפרה שיש בהם, וברחמי השי"ת קבע דאף לאחר חורבן הבית וביטול הקרבנות, יוכלו בני ישראל לכפר עון וחטאת ע"י תורת הקרבנות, וכמו שאמרו בגמ' שאברהם אבינו התחנן בפני הקב"ה מה יעשו בניי לאחר חורבן ביהמ"ק, וענהו הקב"ה כבר תיקנתי להם סדר קרבנות, אבל בשאר כל המצוות, כל שא"א לקיימם הו"ל אונס ואינו נענש על ביטולן.

אמנם ראיתי לשני גדולי עולם, המבי"ט והשל"ה, שנקטו להדיא דה"ה בכל המצוות אמרו כן.

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

כך כתב המבי"ט בשני מקומות, בהקדמה לספרו קרית ספר (פ"ז הדרך הב'), ובספרו בית אלקים (שער התשובה פ"ט), וז"ל השל"ה (תורה שבכתב – הקדמה אות י"א):

"וענין ההכנה היא, שיקיים כל מה שאפשר לו לקיים, רצוני לומר, במה שנמנע לו לקיים, מכל מקום יעשה מה שאפשר לו לעשות בזו המצוה, ילמוד זו המצוה. והוא על דרך שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות ק"י ע"א) כל העוסק בפרשת קרבנות הוא כאילו הקריב הקרבנות. גם אם נתן לו הקדוש ברוך הוא חכמה וחנונו בבינה, ידע וישכיל סוד המצוה, כי אף על פי שלא יוכל לקיים המצוה בפועל, יקיימנה בשכל להשכיל ולהבין אותה. גם אם אירע מצוה זו לחבירו, יעזור הוא את חבירו ויזרזנו ויגרום שיקיימה, בזה נשלם מעלת ההכנה, ועולה לו כאילו קיימה בפועל. ועל זה רומזים הפסוקים (דברים ל, יא - יד) 'כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחקה היא, לא בשמים הוא וגו', ולא מעבר לים הוא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו. הנה הפסוקים מגלים כל מה שכתבתי, כי מחויב כל אחד לקיים כל התרי"ג, ואף מה שאי אפשר לו לקיים, יש המצאות שיהיה נחשב כאילו קיימם".

ומלבד מה שכתבתי לעיל מסברא, לכאורה יש להוכיח שלא כדבריהם מהמבואר בב"מ (ק"ד ע"א):

"אשכחיה רבה בר אבוא לאליהו דקאי בבית הקברות של נכרים, אמר ליה מהו שיסדרו בבעל חוב, אמר ליה גמר מיכה מיכה מערכין, גבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך, גבי בעל חוב כתיב וכי ימוך אחיך. מנין לערום שלא יתרום, דכתיב ולא יראה בך ערות דבר. אמר ליה לאו כהן הוא מר, מאי טעמא קאי מר בבית הקברות, אמר ליה לא מתני מר טהרות, דתניא רבי שמעון בן יוחי אומר קבריהן של נכרים אין מטמאין, שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אתם קרויין אדם, ואין נכרים קרויין אדם. אמר ליה בארבעה לא מצינא, בשיתא מצינא".

וברש"י (שם ד"ה בארבעה) כתב:

"בארבעה לא מצינא - בגירסא דארבעה סדרין, כגון מועד ישועות נשים שהן נוהגות בזמן הזה כבזמן הבית, וקדשים נמי כדכתיב ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, ואמרינן (מנחות ק"י ע"א) אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה בכל מקום, מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בבית המקדש".

אמירת פרשת הקרבנות בכל יום

ואת"ל דגם בשאר המצוות אמרינן שהעוסק בהלכותיהן וקריאת פרשיותיהן כאילו קיימן, מזה בין סדר קדשים לזרעים וטהרות, אלא ע"כ דלא אמרו כן אלא בקדשים בלבד.

ויש לדחות ראיה זו וליישב את דברי המבי"ט והשל"ה, דהמצוות שבסדר זרעים וטהרות אינם מצוות חיוביות, אלא מצוות קיומיות, ככל הפרשת תרו"מ, וכן גם בסדר טהרות כמו נגעים ופרה, ובכל הני אין כ"כ קפידא שיהיה בידינו כאילו קיימנו אותם, משא"כ בקרבנות שרוכם חובה, חובת הציבור או היחיד. ועוד דאף אם אכן נניח כדברי הגדולים הנ"ל דגם בשאר מצוות אמרו כלל זה, מ"מ קרבנות עדיפי משום שבאים לכפר, ודו"ק בכ"ז.

אין צו אלא לשון זירוז

אין צו אלא לשון זירוז

”צו את אהרן אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות אמר
רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון
כיס” (רש”י ו’ ב’).

וכבר נתקשו חכמי לב ונלאו למצוא פתח, הלא הכהנים הם שנצטוו
בציווי זה, והם אשר זירזם הכתוב, אך חסרון הכיס, של מביאי הקרבנות
הוא ולא של הכהנים, ומה ענין חסרון כיס דבעלים לזירוז דכהנים.

והנראה בזה דהלא אהרן הכהן היה עמוד העולם באהבת הבריות,
ועליו העידו חז”ל ”אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן
לתורה” (אבות א’ י”ב), אין ספק שממון חבירו היה חביב עליו כשלו, הלא
כן צונו חז”ל (אבות ב’ י”ב, אבות דר’ נתן י”ז א) ”יהי ממון חבירך חביב
עליך כשלך”, וגם זה ברור שבניו תלמידיו הלכו לאורו, ובפרט בענין זה
שבו כולנו נצטוינו ע”י הלל הזקן להיות תלמידיו ”הלל אומר הוי
מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן
לתורה”.

חסרון הכיס של עמך בית ישראל בנפשם של הכהנים הוא, הן הם אשר
צריכים זירוז בעבודת הקרבנות שיש בה חסרון למביאייהם.

ובדרך דרוש נראה לפרש דברי חכמים וחידותם.

הנה מצינו שני טעמים בקרבנות (והארכת בזה בשיחות מנחת אשר
בפתיחה לספר ויקרא), הרמב”ם במורה נבוכים כתב דענין הקרבנות
לשרש מלבותיהם של ישראל את עבודת האלילים ולכוננם בדעת תורה
ובהשקפת האמת, והרמב”ן כתב דענין הקרבנות לכפר עון ולעורר רחמי
שמים על כלל ישראל, מלבד סודות רמים ונשגבים שיש בתורה זו. וכבר
הבאנו שם את מה שהכריע הכהן הגדול מאחיו במשך חכמה לומר ”אלו
ואלו דברי אלקים חיים”, לפני הקמת המשכן היה כל ענין הקרבנות
לעקור עבודה זרה מלב ישראל, אך לאחר הקמת משכן ה’ וכלי הקודש

אין צו אלא לשון זירוז

שבו, אין הקרבנות אלא לכפר עון להשפיע רחמי ה' ולתקן עולמות עי"ש.

ושני ענינים אלה אפשר להשיג גם על ידי תלמוד תורה ודביקות בה, הלא התורה מקדשת ומטהרת את לומדיה ומיישרת דעת האדם, וכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת (מנחות ק"י ע"א). ע"י עסק התורה הרי בידינו להשיג את שתי התועליות שבתורת הקרבנות, זו של הרמב"ם וגם זו של הרמב"ן.

הכהנים הקדושים שבט לוי, הן הם מנהיגי העם מורי הדרך ומרביצי התורה, ובא הכתוב לזרזן על "תורת העולה", ללמד את בני ישראל תורת העולה והחטאת וכל הקרבנות, כדי ליישר עקמומיות שבלב לקרבן אל אביהם שבשמים, ואף שבכך ימנע מהם להביא קרבנות ויגרם חסרון כיס לכהנים באין להם בשר הקודש לאכילה ועורות הקדשים לכסות, כי זה חובתם בעולם, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו".

וזה שאמרו חז"ל "אין צו אלא לשון זירוז מיד (היינו הקרבנות שנהגו מיד במדבר לפני הקמת המשכן) להוציא מחשבת עבודה זרה מלבן, ולדורות (לכפר עון בקרבנות שבמקדש), כי יותר צריך לזרז במקום שיש בו חסרון כיס.

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

